

ATBALSIAI

Vilniaus Karoliniškių gimnazijos LITUANISTŲ leidinys

2003 m. lapkritis, Nr.1

V. Mykolaitis-Putinas

IŠTIKIMYBĖ

Palaimos šviesią valandą
Ar juodu nesėkmės metu
Aš liksiu ištikimas žmogui
Ir sau pačiam.

Yra nematoma jungtis
Tarp mūs visų širdžių,
Ir saulėtą dienovidį,
Ir nykųjų vidurnaktį
Aš ją jaučiu, aš ją girdžiu.

Po kasdienybės pelenais
Karšta rusena žarija
Kiekvieno mūsų širdyje.
Tegul ji skaidriai įsižiebė
Draugystės šildančiais jausmais
Palaimos šviesią valandą
Ir juodu nesėkmės metu —
Ir tamsią naktį,
Ir šviesią dieną —
Būties akimirką
Kiekvieną. — — —

*Kačerginė
1965.VIII.19*

Vinco Mykolaičio–Putino gyvenimo ir kūrybos datos

- 1893 sausio 6 dieną gimė Pilotiškių km. (Prienų raj.)
- 1905 pradeda mokytis Marijampolės gimnazijoje.
- 1909 įstoja į Seinų dvasinę seminariją.
- 1911 „Šaltinyje“ išspausdintas pirmas eilėraštis „Sursum corda“.
- 1915 baigė Seinų kunigų seminariją, tais pačiais metais įstoja į Peterburgo Dvasinę katalikų akademiją.
- 1916 pasirodo pirmoji eilėraščių knyga „Raudoni žiedai“ ir poema „Kunigaikštis Žvainys“.
- 1918 pradeda studijuoti Fribourgo universitete filosofiją, meno istoriją ir literatūrą.
- 1921 pasirodo neoromantinė drama „Valdovo sūnus“.
- 1922 baigia Fribourgo universitetą ir gauna filosofijos daktaro laipsnį; pradeda studijuoti literatūrologijos dalykus Miuncheno universitete.
- 1923 grįžta į Lietuvą, dėsto literatūrą Kauno universitete teologijos – filosofijos fakultete.
- 1924-1932 redaguoja žurnalą „Židinys“.
- 1925 pasirodo dramatinė poema „Žiedas ir moteris“.
- 1927 pasirodo Putino ir visos lietuvių poezijos simbolizmo viršūnė - „Tarp dviejų aušrų“; išleidžiama misterija „Nuvainikuota vaidilutė“.
- 1928 tampa profesoriumi; pasirodo perdirtos dramos „Valdovo sūnus“ variantas „Valdovas“.
- 1931-1933 rašė romaną „Altorių šešėly“.
- 1933-1937 buvo Lietuvos rašytojų draugijos pirmininku.
- 1935 oficialiai pasitraukė iš kunigų luomo, susituokė su E. Kvedaraite; išleido studiją „Vydūno dramaturgija“.
- 1936 pasirodo poezijos rinktinė „Keliai ir kryžkelės“; išleido stambų veikalą „Naujoji lietuvių literatūra“ (I tomas).
- 1937 išleidžiamas antrasis romanas „Krizė“ ir kritikos straipsnių rinkinys „Literatūros etiudai“.
- 1938 pradėjo redaguoti literatūros žurnalą „Dienovidis“.
- 1940 persikėlė gyventi į Vilnių, profesoriavo VU, tapo Mokslų akademijos nariu.
- 1941-1942 (1945) buvo Lietuvių literatūros instituto direktoriumi.
- 1944 pasirodo drama „Skalvių mergelė“; paslapčia nuo vokiečių cenzūros išleidžiamas eilėraščių rinkinys „Rūsčios dienos“.
- 1945 parašo antisovietinę poemą „Vivos plango, mortuos voco“.
- 1948 išvertė A. Mickevičiaus „Konradą Valenrodą“ ir „Krymo sonetus“.
- 1950 išleidžiamas eilėraščių rinkinys „Sveikinu žemę“.
- 1955 išleidžiama studija „A. Mickevičius ir lietuvių literatūra“.
- 1957 pasirodo istorinis romanas apie 1863 metų sukilimą „Sukilėliai“ (I dalis, II d. – 1967m.).
- 1958 pasirodo „Parafrazės“ ir poema „Prometėjas“.
- 1960 pasirodo drama „Daktaras Gervydas“.
- 1962 pradėjo rašyti atsiminimus, kurie liko nebaigti.
- 1963 suteikiamas LTSR liaudies rašytojo garbės vardas.
- 1964 išleidžiamas eilėraščių rinkinys „Būties valanda“.
- 1966 eilėraščių rinkinys „Langas“.
- 1967 birželio 7 dieną miršta Vilniuje.

Parengė mokyt. E. Vėta

Z. Gažimonienė Prie Aušrakalnio altoriaus

Kai traukiasi nakties tamsioji glūduma,
Kai sieloj suskamba rausva saulėtekio gaida,
Kūrėjo skirtame Laike ir Erdvėje
Žmogus suranda savo šviesųjį Aušrakalnį,
Prie aukštojo Gamtos altoriaus skuba,
Nes žmogiškoj nelaisvėj besiblaškanti dvasia
Ieško kantraus Rūpintojėlio,
Sušukti trokšdama, „Dievuli mano!“
Ir būti išklaudyta.

Šviesus Aušrakalnio altoriau,
Meldžiuosi prie tavęs,
Nes tavo realybėje galiu išgirsti
Simfoniją pasaulio harmoningą,
Aiškiau savo kelius ir kryžkelius matyti,
Sutraukyt vergo grandines,
Priausukt marguosius sakalus laisvūnus
Ir likti ištikimas „sau pačiam“.

Tavo šventoj tyloj –
Nesibaigianti dangaus ir žemės kalba
Tarsi amžinai skambanti van Betchoveno
muzika,
Kurios klausausi aš – nykus klajūnas,
Jaučiantis savo žemės dvasios artumą,
Išsivadavimo ir laisvės palaimą.
Tavo šventoj tyloj –
Girdžiu žingsnius visų,
Kopiančių į savo sielos Aušrakalnį,
Skubančių prie Kūrėjo ranka
Kačpėdėlėmis dabinto altoriaus,
Ir nurimęs žvelgiu
Į neišsvengiamą
Žmogaus būties valandos
Šešėlio ilgėjimą...

Kritiko J. Lankučio mintys apie V. Mykolaičio-Putino kūrybą

Jeigu meninis kūrinys atspindi vien subjektyvų rašančiojo išgyvenimą, jis nėra visapusiškai pilnavertis. Iš eilėraščio turi spinduliuoti dvasinė energija, pasiekianti ir taurinantį tūkstančius skirtingų širdžių.

Gamta V. Mykolaičių-Putiną apdovanojo ypatingai stipriu sugebėjimu jausti žmogaus ir visos būties harmoningumą.

Uždaras poeto būdas ir charakteris atitolino ir izoliavo jį nuo kasdieninės aplinkos ir pakylėjo į aukštesnį, dvasinį lygmenį, apvaly-

Sparnuotosios V. Mykolaičio-Putino mintys

„Bet veltui baugino šiurpi pranašystė, nepaisė tų žodžių jaunystė“.

„Ir taip man gera, kad esu čia vienas“.

„Gra ir žemėj žiburių
Ne vieną jų širdy turiu“.

„Šį rytą visur stebuklinga,

Ir paukščiai pragydo, ir sodai pražydo“.

„Širdis panoro mėlynų aukštybių ir meilės amžinos“.

„Aš norėčiau šį rytą pabusti su šviesiom mintim, su gerais troškimais“.

„Ne, ji nepames niekadės dėl riterio liūdnojo veido kiaulių riebios bandos“.

„O koks gi tu menkas ir koks tu didingas, žmogau“.

„Ir iš lūpų išsprūdo tas žodis – Ave vita“.

„Atgijo krūtinėj žvėris plėšrus

Išleido nagus, atidarė nasrus“.

„Kieno ranka į krikštolo šaltinį
Paleido sunkų molio grumstą?“

„Ji pasakė man vieną žodį –
Ir širdis vėl patvino džiaugsmu“.

„Gra numatoma jungtis tarp mūsų visų širdžių“.

„Po kasdienybės pelenais kaista rusena žarija“.

Surinko mokyt. Z. Kėrienė

tą nuo kasdienybės smulkmeniškumo.

Alegoriniai vaizdai ir simboliai – užšifruoti „žemiškieji“ sąmonės klodai. Jie nėra paverčiami kultu, bet turi tokią dramatinę prasmę, kokios iki V. Mykolaičio-Putino lietuvių poezijoje nebuvo.

Eilės pritinkusios paslaptingo, lyg sąmonės gelmėse susitelkusios emocinės energijos, kuri, rodos, tuoj ims ir išardys metaforų tinklą.

Lyrinis „aš“ dažnai rezignuoja, skausmingai susitaiko, maištauja. V. Mykolaičio-Putino eilėraščių vidinė jėga sutelkta energingame dvasiniame vyksme.

Poezija ir muzikalumas – sesės dvynės. Poeto muzikalumas reiškiasi „vidine klausa“, todėl nenuostabu, kai V. Mykolaitis-Putinas leidžia išgirsti tylą. Tokia klausa grindžiama daugiau širdimi, o baltosios eilės skamba lyg simfonijos valingi akordai.

Studijos Vakarų Europoje V. Mykolaičiui-Putinui padėjo susiformuoti vieningą estetinių pažiūrų sistemą, kuri sąlygojo jo grožinę kūrybą ir mokslinius darbus.

Žmogus – tai lyg žvaigždė, kuri privalo įžiebt skaidrią šviesą visatos skliaute, nuolat kilti į neišmatuojamas aukštumas, o atėjus kritimo valandai, taip pat skaidriai sušvytėti padangėje, kad jos vietoje sužerėtų dar nuostabesnės žvaigždės.

Surinko mokyt. A. Jablonskienė

V. Mykolaitis-Putinas ALTORIŲ ŠEŠĖLY

(ištrauka)

Keturias ištisas dienas jie išbuvo Vilniuj ir apžiūrėjo viską, kas jiems atrodė įdomu ir buvo prieinama. Paskutinį vakarą jie, sugrįžę į viešbutį, apgailestavo, kad jau rytoj reiks palikti šis senasis Gedimino miestas, davęs jiems tiek neužmirštamų įspūdžių.

- Na, Liudai, dabar žiūrėk, kad parašytum ką nors apie Vilnių. Minčių ir jausmų čia galėjai pa-sisemti, kiek tik norėjai, - kalbėjo Jonelaitis, kraustydamas savo lagaminėlį.

Kasaitis gulėjo lovoj dar nenusirengęs ir skaitė tos dienos „Vilties“ numerį.

- Tu bent vienose eilėse iškeik gerai lenkus! - kreipėsi jis į Vasarį. - Toks mano didžiausias no-ras, išvažiuojant iš Vilniaus. Paklausk, ką rašo „Viltis“ apie naujus skandalus bažnyčiose.

Ir jis ėmė skaityti jaudinantį straipsnį.

Vasaris gulėjo kitoje lovoje ir skaitymo neklausė. Jonelaitis siūlo rašyti. Taip, rašyti reikia, bet ką? Jis jau ne kartą ieškojo motyvo, iš kurio galėtų susipinti eilės.

Jis ėmė galvoti apskritai apie miestą. Ar jis bent kiek jį pažino? Ne. Jis matė tik namus ir žmo-nes. Koks tuose namuose eina gyvenimas, ką kalba ir mąsto visi tie žmonės, tos puošnios moterys ir vyrai, turtuoliai ir driskiai elgetos? Jis ne tik nežinojo jų vidaus gyvenimo, bet ir paviršium negalėjo jų stebėti. Klierikiškas kuklumas liepė jam saugoti akis. Seminarijos koplyčioje ir gero elgimosi pamoko-se jis daug apie tai buvo prisiklausęs. Eidamas Jurgio prospektu, jis matė didžiulius kavinių langus, kur jam įeiti būtų nepadoru. Jis matė vasaros teatro afišas, kurios jam priminė „Tygodnike“ atvaizduotas dekoracijas ir scenas, bet lankyti teatrą jam buvo uždrausta, ne tik dabar, bet ir visą gyvenimą. Vakar vakare, eidamas pro katedrą, jis girdėjo Bernardinų sode tokią muziką, kokios dar niekad nebuvo girdėjęs. Bet jam, sutanotam, ten vaikštinėti netiko. Nuo viso to jį skyrė sutana ir skyrė griežčiau negu kavi-nių langų stiklai, negu teatro sienos, negu sodų užtvantai. Jis jau pamažu ėmė patirti, kad jam, sutano-tam, visas gyvenimas ir pasaulis rodo save netikra šviesa, kad sutanos atspalvis krinta jam ir ant akių, ir ant širdies, ir ant visos sielos.

Kur buvo vyriausias jo kūrybos motyvas, kurio jis ilgėjosi ir ieškojo visą savo gyvenimą? Ga-limas daiktas, kad to motyvo neleido prie jo anas sutanos atspalvis, kaip tam tikri stiklai neleidžia prie mūsų akies kai kurių spalvų ir spindulių.

Mykolaitis-Putinas V. Altorių šešėly. Kaunas: Šviesa, 1983. P. 130-131.

Vinco Mykolaičio-Putino romano „Altorių šešėly“ ištraukos interpretacija

Lietuvių literatūros kontekste Vinco Mykolaičio-Putino kūryba užima išskirtinę vietą. Talentingas prozininkas, poetas, nuėjęs ilgą ir sudėtingą gyvenimo kelią, priartino prozą prie Vakarų Europos lygio. Jo kūriniais būdingas simbolizmas (kaip ir V. Mačernio, B. Sruogos), filosofinis požiūris į pasaulį.

Ypatingą poziciją užima ir V. Mykolaičio-Putino romanas „Altorių šešėly“ – pirmasis šio žan-ro psichologinis kūrinys lietuvių literatūroje. Jame įžvelgiama ir rašytojo autobiografijos detalių, pagyvinančių svarbiausią keliamą problemą – pašaukimą, kunigo-poeto asmenybės dvilypumą pasirinkimo ir dvasinės brandos kelyje.

Interpretacijai pateiktoje ištraukoje pagrindinis romano veikėjas Liudas Vasaris, jaunas ir kuklus klierikas, patiria vieną iš skaudesnių

nusivylimų. Jau pirmąją eilutę naratorius (pašalinis stebėtojas) nusako erdvę ir laiką: „Keturias ištisas dienas jie išbuvo Vilniuj...“ Prisiminus griežtą seminarijos tvarką, jos taisykles, žodis „ištisas“ čia įgauna ypatingą atspalvį, o pasakotojo nuoroda į tai, kad „jau rytoj reiks palikti šis senasis Gedimino miestas“, apriboja ištraukos vyksmą.

Aliuzija į jaunojo poeto kūrybą pateikiama antrajame segmente. Esamojo laiko aktualijų kontekste iškeliamas tikslas: „bent vienose eilėse iškeik gerai lenkus“. Tai lyg priekaištas, lyg patarimas, nuskambėjęs iš Vasario bendražygio lūpų, priverčiantis Liudą ne pirmą ir tikrai ne paskutinį kartą susimąstyti apie kūrybos motyvą, ieškoti įkvėpimo.

Būtent tuomet jaunuolį ir užplūsta dvasinio ir moralinio diskomforto, nepasitenkinimo, nepilnavertiškumo jausmas. Pasaulio pažinimo – štai ko jam trūksta. Išvengti, „saugoti akis“. To mokė seminarijos koplyčioje – visiškai priešingoje, tamsioje ir niūrioje erdvėje. Pasakotojas neslepia Vasario

troškimo klaidžioti tarp tų begėdiškų miesto detalių: namų ir žmonių, puošnių turtuolių ir driskių, teatro afišų bei muzikos garsų, kokių „dar niekad nebuvo girdėjęs“. Tačiau „nuo viso to jį skyrė sutana“, negalėtingai varžanti jaunuolį, apribojanti ir įpareigojanti, deja, niekaip nederanti prie šurmulio ir trokštamo pažinimo, kuriame galbūt ir glūdi ta kūrybos gyslelė, atrandama trijų vedlių: akių, širdies ir sielos...

Vis dėlto jaunasis klierikas Liudas Vasaris, kaip sužinome iš vėlesnių romano puslapių, ir toliau gyvena dvejodamas, klysdamas ir iš naujo pasirinkdamas. Jo kelias pagrįstas ieškojimu, nusivylimu, nuolatiniu svyravimu tarp pareigos ir laisvės, svajonės ir realybės, tikėjimo ir pasaulietiško. Galiausiai Vasaris supranta, jog yra labiau poetas, o ne kunigas, tačiau tam prireikia ilgų klajojimų bei dvasinio tobulėjimo metų.

Viktorija Čertokaitė, 4¹ kl.
(mokyt. S. Kontrimienė)

V. Mykolaitis-Putinas JUODAS ANGELAS

Budi mano Juodas Angelas
Mano sapno žydry —
Dunkso juodas kiparisas
Mėnesienos sidabre.

Tiesia sparną šešėliuotą,
Kužda keistą pasakėčią:
Už jūružių, už giliųjų,
Užkerėtam stiklo rūme
Miega karalaitė.

Gilios marios neišplaukiamos,
Stiklo rūmas neatdaromas,
Karalaitė neišbudoma, —
Mano pasaka — ne pasaka,
Tiktai tavo lakios mintys,
Tiktai tavo skambūs žodžiai,
Tavo dienos ir svajonės,
Tavo sapnas ir būtis. —

Žūki, mano Juodas Angele,
Iš šviesių sapnų padangės!
Skaidriai dega visos žvaigždės
Mėnesienos sidabre.

1924 XII 18

Vinco Mykolaičio-Putino eilėraščio „Juodas Angelas“ interpretacija

V. M. Putinas - tai rašytojas, kurio dėka riba tarp Europos ir lietuvių literatūros neregimai pranyko - kūryba sparčiai modernėjo, įgavo naujų bruožų. Ši kaita ypač atsispindi simbolistinėje poeto lyrikoje. Individualų poeto gebėjimą eilėraščių paversti ištisu simboliu lėmė tiek jo vidiniai charakterio bruožai, tiek susiklosčiusios gyvenimo aplinkybės.

V. M. Putinas mėgo askežę, uždaramą, tačiau kartu buvo didis eruditas, savo gyvenime pasirinkęs dvasininko luomą. Tai buvo kūrybiškas žmogus, su giliu, pilnu prieštaravimų filosofiniu vidiniu pasauliu. Taigi poeto vidų ryškiausiai atspindi jo simbolistinė (kosminė - gamtinė) lyrika. Ji - tai ištisi rašytojo blaškymosi dešimtmečiai, kaina jam begalę kūrybinių kančių, poezijos mylėtojui leidę pažinti nesibaigiančias gylio,

aukščio erdves kūrinyje.

Šiam V. M. Putino kūrybos etapui priklauso eilėraštis „Juodas Angelas“, kurio pavadinimas skamba lyg misterija, ryški priešprieša Biblijos tikrovei. Tuo kartu atveriamas dieviška paslaptimi užpildyta erdvė. „Budi mano Juodas Angelas“ - tai tarsi sunki, žmogaus sielos neapleidžianti jėga. Kartu lyrinis subjektas užsimena, jog Juodojo Angelo būseną apninka, kai nėra realaus aplinkinio pasaulio - „sapno žydry“. Viskas vyksta neaprepiamoje, gilioje, visiškai uždaroje žmogaus dvasioje. Poetas veda šios jausenos bei gamtos detalės - „juodas kiparisas / Mėnesienos sidabre“ - paralelę. Kiparisas - tai ta pati (tik kitos erdvės) dalelė. Jis tarsi vienišas, aukštytyn besistiebiančias, harmoningos formos ieškantis žmogus. Rodos, tiek augalas, tiek lyrinis subjektas siekia egzistuoti „Mėnesienos sidabre“.

Juodas Angelas „Tiesia sparną šešėliuotą“ - pradamas naujas eilėraščių segmentas. Anksčiau spalvomis sukurta slogi, nerimastinga, kiek šalta nuotaika keičiama į naują, šviesų pasakos pasaulį (kartu vyksta erdvės kaita: iš vidaus - aukštytyn). Sparno tiesimas, kuždėjimas - tai lyrinio subjekto kvietimas skrydžiui į naują erdvę (šėtoniškas, o ne angeliškas noras sugundyti žmogų). Tęsimas pasakos motyvas tarsi sukuria baladės įspūdį. Poetas taip pat keičia stilių - mažybiniem, įvardžiuotinėm formom šis tampa labai artimas senajai lietuvių tautosakai („jūružių“, „giliųjų“). „Užkerėtam stiklo rūme / Miega karalaitė“ - žmogaus vidinės laisvės, dievybės, įkalintos dvasios gniaužtuose, simbolis. Sukuriama ryškiai regima, tačiau nepasiekiamą jausena.

Trečiojo posmelio pradžia - lyg priekaištas pasakos grožiui (naujas segmentas). Skamba visa ko neigimas, sukuriamas veiksmoždzio formų dėka: „neišplaukiamos“, „neatdaromos“, „neišbudoma“. Rodos, jog lyrinis subjektas bėga, tolsta nuo savęs, nuo aukštų polėkių, kol užveria pasakos erdvę savo nuosprendžiu: „Mano pasaka - ne pasaka“ (be gražios pabaigos). Norėdamas dar labiau išryškinti nusivylimą buvusią iliuziją, kad siela pagaliau patirs harmoniją, pasitenkinimą, poetas keičia net asmenį („mano“ kinta į „tavo“).

Taip lyrinis subjektas tartum pažvel-

gia į save iš šalies. Jis sumenkina savuosius troškimus, nors taip pat pasako, jog tai - jo visas gyvenimas („tavo lakios mintys“, „tavo dienos ir svajonės / Tavo sapnas ir būtis“). Žodelio „tavo“ kartojimas sukuria dar didesnį žmogaus išskirtinumo įspūdį pabrėždamas lyrinio subjekto vienatvę. Vėl atgyja nevirties, liūdesio, bejėgiškumo kupina nuotaika. „Žūki, mano Juodas Angele“ - noras atsikratyti amžino sielos alkio, nerimo. Tačiau tai pasirodo beprasmiška. Poetas supriešina lyrinio subjekto žodžius ir numatomą jauseną. „Skaidriai dega visos žvaigždės / Mėnesienos sidabre“ - tokios pat viliojančios, nekintančios, paslaptingos kosmoso akys, ieškančios atgarsio žmogaus sieloje. Būtent šios neregimos gijos lemia žmogaus ilgesį, iliuzijas, o kartu ir nevirtį. Tiek eilėraščių pradžioje, tiek pabaigoje žodžiai „Mėnesienos sidabre“ tarsi įrėmina kūrinį. Rodos, jog tai švytinti eilėraščių aura, kuri atspindi pagrindinę jo idėją - žmogaus troškimą jausti laisvę viduje bei harmoniją sąlytyje su kosmosu.

Taigi ši V. M. Putino kūrybos dalelė - tai poeto vidinio pasaulio išraiška, įprasminanti daugelį žmogaus sielos klystkelių. Rodos, paprastas žmogaus regėjimas paverstas jo būtimi - laikina laime ir kasdieniniu sielvartu.

Monika Aleknavičiūtė,
2002 m. abiturientė
(mokyt. A. Balčiūnienė)

Piešė J. Gureckytė, 8a kl.

Alfonsas Nyka-Niliūnas

Dienoraščio fragmentai

1938-1975

1967, birželio 12

Žinia iš Vilniaus apie Putino mir-
tį (1967.VI.7). *Gedėki, mano žeme,
nesulauktos laimės / Šviesiujų, priža-
dų palaužtame šešėly.*

Prisiminus Putiną, man visuomet prieš akis atsistoja jo liūdna Elsinoro princo povyza, niekad nesišypsančios akys ir kietai sučiauptomis lūpomis veidas. Jis eina rudenėjančia Gedimino gatve prieš ką tik iš katedros pasipylusios minios srovę, vienplaukis, juodu elegantiško sukirpimo paltu, trupučiuką linkterėjęs į priekį, nesidairydamas į šalis, nieko nematydamas aplinkui ir pats tarsi nematomas - lyg eitu ne dabar ir ne čia, bet kažkur ir kažkada, gal net kitame amžiuje. Iš Gedimino gatvės jis pasuka į kairę, ir aš, eidamas ta pačia kryptimi, iš tolo seku akimis tol, kol jis išnyksta Vrublevskių gatvėje. Lygiai taip jis eidavo ir ilgais Vilniaus universiteto koridoriais, toks pat tolimas ir svetimas visiems, nelyginant koks romantizmo epochos *beau ténébreux*, per klaidą patekęs į mūsų laikus.

Tai antras Putino portretas mano sąmonėje. Pirmąjį aš buvau nusitapęs pagal *Vainikų* fotografiją, papildydamas jį *Kunigaikščio Žvainio* poemos įspūdziais. Pagal tą mano įsivaizduotąjį „portretą“, Putinas turėjo būti ugningas, žaibuojančiomis akimis ir fizine energija spindintis žmogus, panašus į Kazimierą Binkį arba į Mykolą Krupavičių.

Istojęs į Kauno VD universitetą, tuoj pat pradėjau uoliai lankyti jo naujosios lietuvių literatūros kurso paskaitas, kurios buvo privalomos visiems filologijos skyriaus studentams. Iš pradžių sekiau kiekvieną žodį. Putinas kalba apie lietuvių literatūrą! Deja, pamažu, nors ir labai nenoromis, teko smarkiai nusivilti, neradus ko (greičiausiai per daug) tikėtasi. Tai buvo didelis smūgis mano pasitikėjimui savaisiais literatūros autoritetais, kurį netrukus dar labiau

padidino panašus nusivylimas Krėvės visuotinės literatūros „lekcijomis“.

Dabar pabandykim rekonstruoti tipingą Putino paskaitą Kauno universitete. Atgręžęs akis į praeitį matau, kaip jis sunkiu žingsniu įeina į I ar II auditoriją, neryžtingai lipa į katedrą, atsideda ir, vis dar nepažvelgdamas į klausytojus, išsiima užrašus. Suradęs vietą, kur buvo nutraukta paskutinė paskaita, pakeilia akis į auditoriją ir sausu, neskambiu, nedraugišku balsu pradeda: „Šiandien toliau kalbėsime apie Mariją Pečkauskaitę“. Jos vardą jis taria ir kirčiuoja kažkaip nelietuviškai (Mārija). Kalba aiškiai nuobodžiaudamas, be fizinės ir intelektualinės energijos, pakaitomis žiūrėdamas čia į užrašus, čia į laikrodį. Jo balsas skamba taip, lyg ateitų iš po aklinau uždaryto kiauto. Klausantis atrodo, jog ką jis besakytų, - viskas neišvengiamai tampa nuolat ir nuolat monotoniškai kartoja-ma ta pačia strofa iš *Vergo*:

*Gyvenu aš savo Viešpačio namuose
Nepažįstamas, užklydęs pakeleivis.*

*Kur einu - visur atverti vartų vartai,
Bet išeit į plačią laisvę negaliu.*

Pirmose eilėse sėdinčioms studentėms pradėjus kiek per garsiai šnekučiuotis, iš pradžių jis tik nervingai žvilgčioja į jas, po to visai nustoja kalbėjęs. Studentės taip pat nutyla. Bet tik jam vėl pradėjus, lyg susitarę, pradeda ir jos. Putinas ilgiau nebeišlaiko: sukaupta visą energiją ir smarkiai išraudęs sako: „Kolegės, ar negalėtumėte tyliau?“

Studentėms nuščiuvus, auditorijoje įsiviešpatauja neįauki tyła, kurią išsklaido tik akademinę penkiolikos minučių pertrauką skelbiąs skambutis.

Galvodamas apie Putiną, aš jį atsimeinu visuomet vieną: Kaune - vaikstantį rudenėjančiais ažuolyno takais, anapus stadiono; Vilniuje - pavėlavusio paukščio žingsniu einantį skersai Napoleono aikštę.

Vokiečių okupacijos metais Vilniuje jis buvo pasidaręs šiek tiek socialinis: ateidavo į Humanitarų literatūros būrelio organizuojamas

popietes; labiau pasižymėjusius studentus lituanistus kviesdavosi į savo butą Tauro gatvėje ir retkarčiais net paskaitydavo ką nors iš savo kūrybos. Taip jis dalyvavo iš Prancūzijos gauto Aisčio *Be tėvynės brangios* rankraščio skaityme ir beveik visuose naujų poetų pristatymuose. [...]

1967, balandžio 25

*Straipsniui apie Putiną
(papildymams).*

Liudas Vasaris yra tipingas *homo socialis*, asmuo, stovįs prieš visuomenę, bet niekados žmogus, stovįs prieš būtį. Visi jo konfliktai bei problemos sprendžiasi etinėje, t.y. grynai praktinėje plotmėje, niekad nepakildami į metafizinę. Visuomet tik normų laikymosi arba nesilaikymo klausimas. Jo atsakomybė visuomet prieš kokią nors *ordre établi*, bet niekados prieš Dievą. Jis niekados neklausia, kas esąs, iš kur atėjęs, kur einąs, bet kaip pasiekti tam tikrą tikslą, nesueinant į per didelį konfliktą su nustatyta tvarka. Kitaip sakant, nors ir kunigas, bet jis niekad neatsistoja prieš Dievą akis į akį. Jo neklusnumas autoritetams niekuomet nėra galutinis, bet visad paliekąs „plyšį duryse“, t.y. tegu ir labai silpną, bet realią susitaikymo galimybę.

Parinko mokyti. R. Šalčiuvienė

Piešė R. Barkauskaitė, 2a kl.

Piešė E. Pempytė, 3a kl.

Romanas „Altorių šešėly“ nėra vien kunigo ir poeto problemos pasiaiškinimas. Pašaukimo problema diktuoja tiktai bendrus siužeto rėmus. Svarbiausia romane — įtikėjimas galimybe būti nuoširdžiam, atsi-
vėrimo, išsipasakojimo tiesa, svaigus nuoširdumo džiaugsmas.

GINČYDAMAS savo tapatybę su romano protagonistu, Mykolaitis-Putinas aiškino: „Vasaris yra didesnis poetas už Putiną“. Tos minties tąsa: patį romaną tuo atveju ir tokia prasme, - teigia rašytojas, - visiškai galima laikyti autobiografiniu kūrinium. Tai gi - mokant skaityti ir nusiteikus įminti talento mįslę - romano puslapiai atsiskleidžia kaip Putino poezijos komentaras visu poeto vidiniu gyvenimu - komentaras autentiškesnis už bet kurią jos interpretaciją.

Jei būtume primityviai tiesmuki ir paraidžiui suprastume pasakymą „didesnis už Putiną“, tai vienintelė Vasario, pripažinto poeto, romane cituojama strofa būtų ne kažkoks argumentas:

*Atėjau čia vienišas ir liūdnas,
O išeisiu laimės kupina širdim —
Ir nevensiu puotų apgaulingo džiaugsmo,
Nes nuo šiol tu būsi su manim.*

Donatas Sauka

V. Mykolaitis-Putinas
P U M P U R Ė L I S

Rausvas žiedo pumpurėlis,
Iš pavėsio pasikėlęs,
Į saulutę kaitrią, šviesią
Pro lapus galvutę tiesia.

- Kilk, saulute, kilk, meilioji!
Taip tu glostai, taip vilioji!
Kai tik tavo spinduliais
Gėlės pumpurus praskleis,
Pasistiebęs iš pavėsio,
Aš taip pat jau pražydėsiu.
Duosiu žiedą tokį skaištų,
Nuo kurio džiaugsmu užkaistų
Kiekviena šviesi akis,
Kiekviena jauna širdis.
Kilk, saulute, kilk, meilioji! -

Ir į kvapnią sodo tylą
Saulė kyla, kyla, kyla...
Traukiasi kertėn šešėlis,
Skleidžias rausvas pumpurėlis.
Ligi ryto slėptą grožį
Spindinčioj taurėj atvožia -
Ir į naują skaidrų žiedą
Plaštakėlis margas rieda.

Nors, kita vertus, iki galo negalėjo eiti net toks Putinas. Kmieliauskas gerai pasakė apie jį: būdamas kunigas, ilgai dvejojo, kol galiausiai atsisakė kunigystės, o metęs ją, nesugebėjo atsisakyti jos visiškai, nes visą laiką graužėsi dėl to metimo. Jis nepasikeitė metęs kunigystę. Jo žmogiškoji esmė nepasikeitė. Kaip buvo netikras kunigas, taip vėliau buvo netikras ekskunigas. Tai fatališka tragedija. Tai įdomus dvilypumas, ardęs jo asmenybės vientisumą. Ir neleidęs jam parašyti, kaip sakė Heideggeris, vieno neparašyto eilėraščio, apie kurį sukasi visi ir kurį matai, - jį turi Mačernis ir Aleksandriškis, ir netgi Salomėja. Du Putinai negali sukurti vieno eilėraščio. Jis gerų eilėraščių turi ne mažiau negu kiti, bet nėra to vieno. O paskiau, kai tą pajunti, matai, kad ir tiems jo geriesiems kažko trūksta; sunku paaikinti net kodėl - viskas lyg gerai: ir saikas, ir žodžio jausmas, ir nuotaika, ir vis dėlto kažko trūksta. Dėl to, kad jie netarnauja tam vienam, neparašytam.

Justinas Mikutis

Piešė D. Moceškytė, 3² kl.

Vincas Mykolaitis – Putinas Altorių šešėly, III dalis, XXI skyrius

Tuo metu Liudo Vasario gyvenimas buvo jau tiek nusistojęs, kad daugelio jį kvaršinusių klausimų daugiau nebeliko. Jis buvo pasiryžęs į dvasiškojo luomo pareigas nebegrįžti, direktoriavimą mesti ir verstis vien rašytojo darbu. Visa kita atrodė antraeilės reikšmės dalykai. Maža turėdamas reikalų su viešom organizacijom, jis nesirūpino aptarti nė visuomeninės savo pozicijos. Nors ir metęs kunigauti, jis vis dar laikėsi bendrųjų krikščioniškosios pasaulėžiūros nuostatų, o visuomeninis ir politinis katalikų veikimas Lietuvoj jį domino kaip kažkas sava, artima.

Dėl nenusisekusio mitingo Kalnynuose jis labiau sielėjosi negu pats Stripaitis, nors kunigų politikavimą smerkė, jų metodam nepritarė ir klerikalizmo įsigalėjimo bijojo. Jis numanė, kad katalikų visuomenės nariu pasilikti negalės, bet kur pagaliau pritaps, jam dar nebuvo aišku. Jam atrodė, kad tai yra ateities klausimai, tuo tarpu neaktualūs ir nesvarbūs.

Liko dar kai kurių neaiškumų ir pasaulėžiūros srity. Kartais jis samprotaudavo taip: kunigybę aš mesiu, bet liksiu tikis krikščionis; daugelis formalinių katalikybės nuostatų man nėra priimtini, o net ir kai kurie dogmų dalykai atrodo abejotini, bet apskritai krikščionybė ir pagrindinės katalikų tikėjimo tiesos man ir toliau pasiliks šventos, neliečiamos.

Tokiu būdu iš krikščionybės ir katalikybės jis norėjo sau išsižvejoti tai, kas tinka jo prigimčiai, į ką gyvai atsiliepia jo širdis ir protas. Jis norėjo susikonstruoti kaip ir kokią subjektyvią religiją, nes visa katalikybės sistema jam atrodė negyva protinė konstrukcija arba nepasiekiamas pilis, į kurią tiltų nebėr, kaip jis buvo išsireiškęs, disputuodamas su tėvu Severinu. Bet ir tokią religiją susidaryti liko dar ateities uždavinys.

Tuo tarpu gi jis praktikavo kai kuriuos net antraeilius, kaip jam atrodė, katalikų religijos dėsnius. Pavyzdžiui, sekmadieniais jis eidavo klausyti mišių, ir jei kada tos pareigos neatlikdavo, jausdavo sąžinės priekaištą. O lauždamas kitus svarbesnius tos pačios religijos nuostatus, jis smerkiančio sąžinės balso negirdėjo.

Visa tai liudijo, kad Liudo Vasario vidaus gyvenimas nors buvo jau gerokai nusistojęs, bet vis dar nelaisvas nuo prieštaravimų, neaiškumų ir abejonių. Tie prieštaravimai ir neaiškumai iš dalies kilo gal ne tiek dėl sąmoningo apsisprendimo stokos, kiek dėl visai iracionalių, nesuvokiamų priežasčių arba tiesiog iš įpratimo kai kuriuos religijos veiksmus atlikinėti. Net ir tokios religinės praktikos, kurių nebekartoti jis ryžosi visai griežtai, kaip, pvz., mišių laikymas, sakramentų teikimas, matyt, dar giliai buvo jame įsišakniję, nes ir dabar dar kartais drumsdavo jo sielą, jei ne tikrovėj, tai bent sapnuose. Dažnai jis sapnuodavo tokius sapnus, kuriuose kaip magiškam veidrody atsispindėdavo visa tai, kas glūdėjo jo sąmonio gelmėse. Jo sapno fantazija dažnai suplakdavo praeitį ir dabartį į vieną fantasmagorišką vaizdą, kurio prasmė buvo pernelyg aiški.

Vienas tokis fantasmagoriškas praeities vaizdų ir įspūdžių antplūdis jį buvo apsiaubęs tučiuojau po tos kelionės į Kalnynus. Grįžo tuomet jiedu su Stripaičiu jau gana vėlai, ir nors atstovas kvietė direktorių pas save išmesti po burnelę po visų vargų ir nepasisekimų, Vasaris atsisakė ir nusiskubino namo.

Atgulęs į lovą, jis jautė visame kūne malonų nuovargį. Ausyse dūzgė motoro ūžimas, o per galvą skrido matyti vaizdai, žmonės, minčių ir kalbų nuotrupos, dabarties įspūdžiai ir praeities atsiminimai. Po valandėlės jis užmigo giliu, bet neramiu miegu.

Rodėsi jam, kad jis įeina į Kalnynų bažnyčią, rengiasi laikyti mišias ir jau nori žengti prie altoriaus, bet klebonas Platūnas pastoja jam kelią ir rūščiai sako:

- Tamsta trejus metus nebuvai išpažinties!.. Cha cha cha!..

Tuo pačiu metu jam pasirodo, kad juokiasi jau ne Platūnas, bet lyg kapelionas Laibys, lyg prof. Meškėnas... staiga kažkas trinktelėja, ir jis mato griūvantį Kalnynų bažnyčios bokštą...

Interpretacija ir analizė

Vienas sudėtingiausių, sunkiausiai pasiekiamų literatūros kūrinio bruožų – psichologizmas. Ši ypatybė dažnai būdinga epui. Žanras, kuriame yra didžiausių galimybių plėtoti psichologizmą – romanas. Psichologinio romano išskirtinis bruožas – svarbiausia ne įvykiai, o herojų jausmai, potyriai, išgyvenimai, jų raida, formavimasis. Įvykiai atspindimi per herojaus potyrius, nes svarbus yra

ne pats įvykis, o jo įtaka herojaus dvasinei būsenai. Psichologiniame romane svarbiausias yra ne išorinis pasaulis, bet herojaus dvasios raida, todėl gilinamasi būtent į herojaus vidų. Be abejo, pats tobuliausias, sudėtingiausias šio žanro kūrinys lietuvių literatūroje yra Vinco Mykolaičio – Putino psichologinis – intelektualinis romanas „Altorių šešėly“.

Jau pačiu pirmu nurodytos ištraukos sakiniu iš karto ima ryškėti pagrindinis herojus. Tai dėsninga, nes psichologiniame romane didžiausias

dėmesys krypta į pagrindinį herojų.

Tame pačiame sakinyje esantis epitetas „kvaršinantys klausimai“ jau atskleidžia herojų. Liudas Vasaris – sudėtinga, gili asmenybė, nes tik tokios dvasios žmonės suvokia gyvenimo sudėtingumą.

Kitas epitetas „dvasiškojo luomo pareigas“ nusako Liudo Vasario padėtį, o kartu ir jo dvasinių blaškymų si pobūdį. Jis – nuo savo pašaukimo nutolęs dvasininkas. Pašaukimo problema sudaro ištraukos problemati-

Atkelta iš 8 psl.

kos ašį.

Psichologizmą sustiprina dar ir tai, kad Liudas Vasaris yra rašytojas. Kūrėjo santykis su pasauliu visada yra sudėtingesnis, gilesnis, nes kuriantis žmogus esti daug subtilesnės jausenos.

Lyginant antrąją pastraipą su pirmąja, atsiskleidžia pasakotojas. Jo pozicija yra daugialypė: kartais jis tarsi iš šono analizuoja pagrindinį herojų, o kartais su juo susitapatina. Toks sudėtingas pasakotojo santykis būdingas tik psichologiniam romalui.

Antroje ir trečiojoje pastraipoje iškyla ištraukos problematika – pašaukimo problema. Ji dar įtaigesnė todėl, kad pasakotojas susitapatina su pagrindiniu veikėju, įsigilina į jo dvasinį pasaulį.

Vasaris blaškosi ne dėl to, kad jam nepriimtina pati krikščionybė, bet jam svetima yra kunigystė. Epitetas „abejotini“ atskleidžia pagrindinio herojaus vertybių skalę: jam priimtinas tik nuoširdus santykis su religija, tikėjimu, bet koks formalizmas ar dogmatizmas yra Vasariui svetimas, todėl tai – antivertybės.

Nepastebimai patvirtinamos pagrindinio herojaus vertybės: „išsižvejoti tai <...>, į ką gyvai atsiliepia jo širdis ir protas“. Religija Vasariui tolina, jeigu suvokiama tik kaip „negyva protinė konstrukcija“. Dar kartą išryškėja pagrindinė herojaus nuostata religijos klausimu: krikščionybė turi veikti jausmus, o ne protą. Šie sudėtingi dvasiniai klausimai irgi būdingi psichologizmui.

Pasakotojas daro išvadą. Jis apibrėžia vidinio Liudo Vasario pasaulio problematiką. Galima teigti, kad ištraukos vietos erdvė yra Liudo

jausmų, potyrių pasaulis. Ketvirtojoje pastraipoje vietos erdvė skyla, nes iš realaus pasaulio pasakotojas peršoka į pasąmonę, sudėtingą, paslaptinę žmogaus sritį, kurioje visko logiškai paaiškinti neįmanoma. Tai yra dar vienas psichologizmo bruožas.

Įterpinys „matyt“ rodo pasakotojo abejonę, kadangi kalbama jau apie pasąmonę, kuri yra suvokiama tik jos savininko.

Dar vienas psichologizmo bruožas – perėjimas į sapnų, vizijų pasaulį, kuris priklauso pasąmonei. Tai tiesiai ir pasakyta antroje ketvirtos pastraipos dalyje. Prie psichologizmo priartina ir tai, kad sapnas turi prasmę, kuri suvokiama, ir tai pagilina herojaus dvasinius ieškojimus ir veda jį į išsivadavimą.

J u n t a m a , k a d e p i t e t a s „fantasmagoriškai“ išskirtas iš ištraukos konteksto. Šis epitetas iš karto orientuoja į tai, kad vaikomasi efekto, kas yra svetima psichologizmui. Bet kartu tai sustiprina herojaus išskirtinumą, atskleidžia jo subjektyvų santykį su dvasiniu pasauliu.

Netikėtai paminimas dar vienas vietos erdvės poliūs – fizinis pasaulis. Kinta ir pasakotojo leksika: „išmesti po burnelę“ – juk tai buitinė leksika. Buitinis pasaulis nesvarbus, nes į jį nesigilinama.

Šeštąjį vaizdą galima pavadinti herojaus dvasinio ir fizinio pasaulio vertybių refleksija. Pasakotojas vėl susitapatina su herojumi, jo beveik nebelieka. Tai dar labiau sustiprina psichologinį efektą.

Nesirengiama gilintis į sapną. Taip parodomas Liudo Vasario laipsniškas nutolimas nuo kunigų pasaulio. Būtent šiam sapnui tinka epitetas „fantasmagoriškas“, nes čia svarbiausias – efektas.

Visus sapne minimus veikėjus sieja

tai, kad jie – dvasiškiai. Liudas Vasaris nesąmoningai trokšta atitolinti nuo jų. Bažnyčia – taip pat simbolis. Ji yra Dievo namai, dvasininkų tvirtovė, katalikiškų dogmų saugotoja, o Liudas Vasaris, ją griaudamas, naikina savyje kunigystę.

Tiesioginės kalbos tarpas padeda nusakyti pasakojimo pobūdį: vyrauja nuoseklus pasakojimas, kuris dažnai pereina į samprotavimus, o jie rodo herojaus ieškojimus, dvasinio pasaulio raidą.

Vinco Mykolaičio – Putino psichologinis intelektualinis romanas „Altorių šešėly“ teisėtai yra vadinamas pačiu reikšmingiausiu lietuvių literatūros kūriniu, nes jis vaizduoja nagrinėja ne tik romane pavaizduotas idėjas, bet ir apima visiems žmonėms aktualius pašaukimo klausimus, skverbiasi į pačias bendriausias žmogaus dvasines sritis. Svarbiausia yra tai, kad žmogaus santykis su šiuo literatūros kūriniu būtų ne formalus, bet iš tiesų gilus ir reikšmingas.

Donatas Junevičius, 4^a kl., 2003
(mokyt. A. Jablonskienė)

Piešė J. Gureckytė, 8a kl.

Vilniaus Karoliniškių gimnazija
Sausio 13 - osios g. 17, LT-2050
Vilnius, tel. (370) 2 45 24 43
Faksas (370) 2 45 24 43
El. paštas: krlsgim@centras.lt

Šį laikraštį, skirtą Vinco MYKOLAIČIO-PUTINO 110-ioms gimimo metinėms, išleido
Vilniaus Karoliniškių gimnazijos LITUANISTAI

Redakcinė taryba:
Akvilina JABLONSKIENĖ
Ryta ŠALČIUVIENĖ
Aida BALČIŪNIENĖ
Sigita KONTRIMIENĖ
Algimantas URBANAVIČIUS

Redakcinė taryba dėkoja mokyt. Z. Gažimonienei, Z. Kėrienei, E. Vėtai ir A. Vekterienei už talkinimą rengiant šį leidinį, mok. M. Aleknavičiūtei, V. Čertokaitei, D. Junevičiui už kūrinių interpretacijas bei mok. R. Barkauskaitei, J. Gureckytei, D. Moceškytei ir E. Pempytei už piešinius.

Kompiuteriu rinko, maketavo ir spausdino
Algimantas Urbanavičius

